

1^e Kleurhistorisch Platform 21-4-2005

Evert Jan Nusselder – Opening Kleurhistorisch Platform

Op donderdagmiddag 21 april is bij RACM (toen nog de Rijksdienst voor de Monumentenzorg) in Zeist het eerste 'kleurhistorisch platform' gehouden. Onder leiding van Mariël Polman zijn vele deskundigen (restauratoren, schilders, onderzoekers, interieurspecialisten, bouwhistorici) op het gebied van kleur bijeen gekomen om elkaar te leren kennen en elkaars kwaliteiten, achtergronden en specialiteiten te ontdekken.

Het platform in de trant van het bouwhistorisch platform wordt geopend door Evert Jan Nusselder, voormalig hoofd van de afdeling instandhouding. Hij noemt dit initiatief een 'kenniscomplot', de manier om met de branche en met elkaar in contact te komen en te discussiëren over onderzoek, materialen en technieken. En dat is nodig omdat het kleurgebruik zowel in de restauratie als in de nieuwbouw een steeds grotere rol speelt. 'Gedegen kleurenonderzoek aan oudbouw is interessant, ook voor de commercie' aldus Nusselder.

1. Bert Jonker - Luxortheater Arnhem

Hoe interessant dat onderzoek kan zijn toont Bert Jonker vervolgens met de vondsten in het Luxor theater in Arnhem. Zijn bureau is door de gemeente benaderd om uitvoerig vervolgonderzoek te doen naar de afwerkklagen in dit gebouw en met een eventueel restauratievoorstel te komen. Vooronderzoeken door derden hadden al aangetoond dat delen van de oorspronkelijke beschilderingen van Jaap Gidding uit de bouwtijd (1915) en een tweede bouwphase (jaren 1920-1930) nog aanwezig waren. Tijdens de presentatie schetst Jonker een goed beeld van de problemen die hij tegenkwam. Zo betekent het vrijleggen van de oorspronkelijke laag het verlies van de tweede eveneens waardevolle laag of is er het probleem van regelmatigheid en herhaling met sjabloontechnieken tegenover de onregelmatige patronen die nergens gelijk zijn, waardoor eventuele aanvullingen of reconstructies niet te doen zijn.

2. Judith Bohan – De Schaffelaar te Barneveld

Judith Bohan is de tweede spreker. Zij doet verslag van haar stage uitgevoerd in 'De Schaffelaar' in Barneveld. Judith zoomt in op enkele decoratieve afwerkingen van het neogotische landhuis dat door architect A. van Veghel voor J.H. baron van Zuylen van Nievelt en zijn vrouw werd ontworpen. De eerste steen van het bijzondere object werd gelegd op 1 april 1852. Uit deze periode zijn de meeste originele ontwerpen nog aanwezig. Op het vlak van de afwerking toont Bohan o.a houten onderdelen geleverd in een natuursteenkleur en voorzien van zand om het hout daadwerkelijk het uiterlijk van zandsteen te geven. Verder laat ze zien dat een aantal verflagen uit één fase kan dateren, maar ook dat microscopisch onderzoek soms meer lagen aantoonde dan er op het oog zichtbaar zijn. Voorzichtigheid geboden dus bij kleuronderzoek.

3. Teun Bleijenberg – wandschildering Dolf Henkes

Het derde verhaal heeft een geheel andere invalshoek. Teun Bleijenberg van Chain Restauratieadvies uit Amsterdam toont een sterk staaltje van management, vasthoudendheid en doorzettingsvermogen. Naar aanleiding van een vraag van het Instituut Collectie Nederland kwam Bleijenberg voor de opgave om een wandschildering van Dolf Henkes van de ondergang te redden. Deze schildering van 5x6m was in 1952 aangebracht op een van de muren van Cafeteria Caltex in Pernis. Omdat dit pand, gelegen op het terrein van de raffinaderij, gesloopt zou worden werd alles in het werk gesteld om het te verplaatsen. Geen eenvoudige klus omdat het 20.000 kg wegende geheel eerst uitgezaagd moest worden. Ook moest er nog een onderkomen worden gezocht en daarnaast moest op een of andere manier het transport geregeld worden. Na lobbywerk kreeg het kunstwerk een nieuwe plaats in een Rotterdamse onderwijsinstelling. Dat hiervoor acht funderingspalen geslagen moesten worden plus een groot gat in het dak, was geen punt. Vervoer over weg was vanwege de omvang niet mogelijk dus moest het over water. Uiteindelijk is het kunstwerk vervoerd met een platform en twee sleepboten. Met de grootste mobiele kraan in Nederland werd het geheel uiteindelijk door het dak van de school gelaten. Een groot compliment voor alle enthousiaste betrokkenen, sponsors en initiatiefnemers.

4. Ruth Jongsma – restauratie theekoepel bij kasteel Rosendaal

Ruth Jongsma is de laatste spreekster. Zij geeft uitvoerig tekst en uitleg over de interieurrestauratie van de theekoepel bij kasteel Rosendaal (In de bossen ten noorden van Velp). In 1995 had ze tijdens haar opleiding kennis gemaakt met dit interessante, door Marot ontworpen, bouwwerk. De koepel verkeerde al jaren in een erbarmelijke toestand en in 1997 leek het Jongsma dan ook het aangewezen object om op af te studeren. Van het houten gebouw was de buitenkant volledig verfloos, maar de afwerking aan de binnenzijde daarentegen bleek nog grotendeels intact en slechts een aantal keer in dezelfde kleurtinten overgeschilderd. Nadat onder toezicht van architect Krijn v/d Ende eerst het constructief herstel was uitgevoerd kon het interieur door de inmiddels zelfstandig gevestigde Jongsma, in samenwerking met collega's, zeer minutieus worden aangepakt. Behoud van materie was het uitgangspunt. Verf-schilfers werden gelijmd en met warme spatels vastgedrukt, wormgaatjes gedicht en de beschildering zo weinig mogelijk geretoucheerd. Hierdoor bleef de oude uitstraling behouden maar ontstonden wel vele 'eilandjes', waardoor het architectonisch kleurenconcept naar de achtergrond werd verdrongen ten gunste van de materie. Om het visueel toch aantrekkelijk te houden koos het restauratieteam uiteindelijk op verzoek van de eigenaar toch voor een aanpak waarbij de eilandjes door middel van kleur meer tot één geheel werden gesmeed.